

Intervenció de Joan-Rafael Ramos

1. INTRODUCCIÓ

Històricament, les llengües amb tradició escrita han recorregut a la creació de models de referència, que han rebut modernament el nom de models estàndard. La configuració i codificació d'aquests models de referència ve avalada, en general, per la creació, sota els auspicis d'instàncies polítiques, d'institucions acadèmiques o d'organismes que han assumit l'autoritat lingüística.

Però la realitat sociopolítica dels territoris que parlen una mateixa llengua sovint és complexa. De fet, és possible que una mateixa comunitat lingüística no tinga un sol model lingüístic de referència o que, fins i tot, l'existència de més d'un model tinga com a element impulsor més d'un organisme. Quan una comunitat lingüística assumeix un únic centre codificador, llavors es parla de monocentrisme. Per contra, quan és més d'un centre el que actua sobre la configuració del model lingüístic, fins al punt de poder crear divergències sobre la norma lingüística i sobre el model de referència, aleshores es fa al·lusió al concepte de pluricentrisme.

El concepte de pluricentrisme no s'ha de relacionar solament amb l'existència de més d'una institució acadèmica. De fet, són molt diversos els mecanismes que poden arribar a configurar models de referència lingüística alternatius al d'un centre oficial, com ara els mitjans de comunicació o les editorials (cf. Clyne, 1991*b*; Soares da Silva, ed., 2014; Kristiansen, 2014). Les circumstàncies sociopolítiques i les actituds lingüístiques associades a aquestes circumstàncies poden desembocar dins d'una mateixa comunitat lingüística en l'aparició d'iniciatives que reivindiquen i practiquen models de llengua divergents dels centres codificadors inicials o tradicionals. Aquests moviments poden acabar consolidant-se dins d'una mateixa comunitat lingüística (pluricentrisme), o obrir, fins i tot, el camí de la segregació lingüística (llengües diferents).

Un dels casos més prototípics en què es pot donar el pluricentrisme és aquell en què una mateixa llengua és compartida per diferents estats en els quals aquesta llengua és reconeguda com a oficial. Un cas pròxim és el del castellà, amb acadèmies en cada un dels estats de gran part de l'Amèrica del Sud i per l'Amèrica Central (Ramos, 2013). Però el fenomen també es dona, amb una major o menor controvèrsia sobre l'abast o el mateix concepte de pluricentrisme, en llengües com el francès, l'alemany, l'anglès, el portugués, el neerlandés, el xinès o l'àrab, per esmentar-ne només unes quantes (cf. Clyne, ed., 1991a; Soares da Silva, Torres i Gonçalves, coord., 2011; Soares da Silva, ed., 2014; Lüdi, 2014; Dollinger, 2019). En totes aquestes llengües, la voluntat d'una major identificació dels usuaris amb el seu entorn geogràfic ha comportat, en major o menor mesura, l'adopció de models lingüístics que es distancien de la varietat assumida com a estàndard general.

Tot i això, no és estrany tampoc trobar-nos amb situacions de pluricentrisme en un mateix estat. Aquest és el cas, per exemple, d'una llengua com l'alemany dins d'Alemanya, que presenta mostres evidents de pluricentrisme en la llengua oral entre l'alt alemany i el baix alemany (cf. Clyne, 1991b; Auer, 2014; i Kristiansen, 2014). Un altre cas és el de l'anglès del Regne Unit, on conviuen accents regionals, com els procedents d'Escòcia i País de Galles, que afecten també sobretot l'oralitat (Leitner, 1991).

Tant en el cas que el pluricentrisme siga una conseqüència de formar part de diversos estats com en el cas que es produïska dins d'un mateix estat, és evident que l'interés per mostrar diferències respecte a l'altre té com a punt de partida una identitat social de l'usuari amb un estat, una comunitat o un grup. L'usuari pren consciència que comparteix uns trets lingüístics dins del seu territori, que alhora els considera identificadors i diferents dels d'altres territoris. És fins i tot possible que aquests trets siguen poc importants des d'un punt de vista de la comunicació lingüística; però adquireixen un fort simbolisme, ja que són percebuts com a propis de la comunitat en la qual un se sent integrat (Kristiansen, 2008; Nadal, 2015).

En el cas que ara ens ocupa, el de la llengua catalana, podem veure que el pluricentrisme també comparteix una gènesi molt similar, el conflicte identitari. Però, a diferència de gran part dels casos apuntats, el pluricentrisme no naix com a conseqüència de la presència de la llengua en estats diferents, sinó dins d'un mateix estat, l'espanyol, en el qual el català és cooficial en diverses administracions autonòmiques: la catalana, la balear i la valenciana (Martines i Montoya, 2011; Costa, 2020; Ramos, en premsa). El nostre objectiu és mostrar que, malgrat la consciència de compartir una mateixa llengua, aquestes comunitats autònomes es veuen impel·lides a posar de manifest les seues característiques lingüístiques identificadores, fet que obri la porta a la formació de models lingüístics diferents. Aquest aspecte adquireix un gran protagonisme al País Valencià, territori en el qual ens centrarem.

2. LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA AL PAÍS VALENCIÀ

Des d'una perspectiva històrica, hem de dir que la proposta normativa, assumida per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que Pompeu Fabra va dur a terme a principis del segle passat no va tenir un recorregut fàcil al País Valencià. De fet, ja des del primer moment es va tenir ben clar que calia realitzar una tasca d'adaptació a la varietat valenciana. Una adaptació que ha comportat l'assumpció d'opcions gramaticals que divergeixen del model del català central i que sovint han anat acompanyades i justificades amb explicacions de caràcter descriptiu; precisament el dilema que es planteja, ara mateix, en aquesta taula redona: la descripció enfront de la prescripció, és a dir, la necessitat de descriure per a encaixar o per a ajustar la fixació d'unes regles gramaticals a la complexitat que comporta una llengua dins del seu entorn social i polític.

De fet, aquests intents d'adaptació valenciana busquen satisfer una major identificació entre la normativa i la llengua d'un usuari més pròxim. Però convé advertir també que el grau de reconeixement d'aquestes solucions alternatives no ha estat exempt de polèmica en sectors, de dins i de fora del País Valencià, que prefereixen una menor opcionalitat normativa. D'altra banda, aquestes reserves solen amagar sovint prejudicis pel que fa al valor que cal donar a cada una de les opcions descrites, o si es vol, a cada una de les opcions polimòrfiques.

Però les circumstàncies sociopolítiques del País Valencià no han fet fàcil l'adaptació normativa i l'assumpció d'un model lingüístic territorial consensuat. Al costat de la tasca duta a terme durant dècades per gramàtics, escriptors, ensenyants, Administració i mitjans de comunicació per consolidar la normativa, són ben coneguts els intents desestabilitzadors dels moviments secessionistes impulsats fonamentalment per sectors procedents del centralisme espanyol. Per una altra banda, hi ha hagut també sectors que reivindiquen una major presència de trets lingüístics valencians en el model de llengua, fet que comporta un encaix difícil si partim de la idea de configurar un estàndard comú amb diferències territorials mínimes.

Un altre problema que s'ha sumat a la complexa situació de la llengua al País Valencià és la creació d'un nou centre prescriptor de la llengua, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), amb competències legals. Aquesta nova institució naix a finals de la dècada dels noranta (1998) amb l'objectiu de desactivar el conflicte sociopolític al voltant d'aspectes com la filiació de la llengua, el nom de la llengua i la seua normativa, que són contínuament adduïts per la dreta política valenciana per defensar una suposada imposició del català al País Valencià.

La constitució de l'AVL, vista en principi amb reticència pels sectors culturals valencians més actius i per les universitats, significa la consolidació, sota l'empara d'una llei autonòmica, del pluricentrisme de la llengua catalana (cf. Pradilla, 2015;

Costa, 2020). Si fins llavors l'IEC era l'organisme de referència per a la norma de la llengua al País Valencià, ara el referent passa a ser l'AVL. Per tant, es vincula la normativa lingüística a una institució valenciana, i no a una institució com l'IEC que té la seua seu a Catalunya.

Després d'uns anys d'incertesa, l'AVL ha consolidat el model tradicional valencià de la normativa fabriana. Però la voluntat de satisfer una major presència de trets identitaris valencians en la normativa ha anat acompanyada d'un increment del polimorfisme, que ha comportat alhora un augment de les explicacions descriptives en els documents normatius. En aquesta línia, l'AVL, amb la publicació de la seua gramàtica normativa de referència l'any 2006, no es limita a dir què és normatiu i què no ho és, sinó que busca una redacció més descriptiva i integradora i no una redacció merament prescriptiva. En aquesta nova gramàtica valenciana, s'estableixen diferències de registres (formal i informal), i dins del registre formal hi ha un interès per distingir entre solucions primàries i solucions secundàries. Aquesta manera de procedir comportarà, en relació amb les opcions normatives més esteses fins llavors al País Valencià, canvis en la valoració de les preferències formals: solucions gramaticals que es consideraven secundàries esdevindran per a l'AVL solucions primàries, o solucions informals es converteixen en secundàries, o fins i tot en algun cas, primàries. El resultat d'això és un augment de les diferències entre els models estàndard territorials, que a vegades afecta el caràcter prescriptiu o no d'un determinat fenomen gramatical (cf. Costa, 2008).

3. EL MODEL LINGÜÍSTIC DE L'AVL: LA CONSOLIDACIÓ DEL PLURICENTRISME

A tall d'exemple, mostrarem tot seguit unes quantes propostes normatives de l'AVL que s'aparten de les preferències lingüístiques que s'havien difós en les universitats valencianes, en els centres educatius no universitaris i en tots aquells àmbits administratius, de mitjans de comunicació o culturals on la llengua tenia un caràcter més dinàmic.

Les preferències consolidades fins a l'aparició de l'AVL havien quedat recollides en l'obra de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, *Guia d'usos lingüístics* (IIFV, 2002). Les noves propostes gramaticals de l'AVL apareixen publicades en aquestes tres obres bàsiques: *Gramàtica normativa valenciana* (2006), *Gramàtica valenciana bàsica* (2016) i *Diccionari normatiu valencià* (2014, però actualitzat mensualment en línia).

1. En l'ortografia: el sistema ortogràfic es manté sense variació. Ara bé, l'AVL, a diferència de la *Guia*, en la designació de les lletres, dona com a solucions prioritàries les formes *efe, ele, eme, ene, erre, esse* en lloc de *efa, ela, ema, ena, erra, essa*.

2. En la morfologia:

a) L'AVL considera solucions primàries els plurals en *-ns* de *hòmens* i *jòvens*, i accepta com a secundària la variació de gènere *futbolist*/*futbolista*. La *Guia* preferia *home* i *joves* i rebutjava la solució escrita *futboliste*.

b) Tot i que l'AVL posa al mateix nivell les formes reforçades dels demostratius (*aquest*), preferides per la *Guia*, i les simples (*este*), en la pràctica dona preferència a les segones, que són les que fa prevaldre en el seu model de llengua institucional. Quant als dítctics locatius, l'AVL proposa com a solució primària la forma *ahí*, considerada informal en la *Guia*.

c) En els numerals cardinals, l'AVL prioritza l'ús invariable de *dos* i les solucions *huit*, *dèsset*, *díhuit*, *dènou*, *huitanta*; enfront de la *Guia*, que recomanava la variació *dos/dues* i les formes convergents *vuit*, *disset*, *divuit*, *dinou*, *vuitanta*. En el cas dels ordinals, són prioritaris els casos *quint*, *sext*, *sèptim*, *octau* enfront de *cinqué*, *sisé*, *seté*, *vuité*, que ho eren en la *Guia*.

d) El pronom feble *vos*, en posició proclítica, és considerat per l'AVL una opció tan formal com *us*. Però en la pràctica, el model institucional prioritza la solució *vos* (*vos parla*), a diferència de la *Guia*, que adopta la forma *us*.

e) En els verbs incoatius, l'AVL iguala les solucions *pateixes/patixes*, però aquesta segona solució en *-ix*, en la pràctica, es converteix en la seleccionada en el model de llengua institucional. Per contra, per a la *Guia* la solució en *-eix* és la preferent.

f) L'AVL també iguala les alternances en l'imperfet de subjuntiu *parlés/parlara*. Però, si la *Guia* donava preferència a la solució més convergent (*parlés*), l'AVL prefereix en el seu model la solució *parlara*.

g) En la segona persona del present d'indicatiu del verb *ser*, l'AVL admet també *eres* com a solució formal al costat de la solució convergent *ets*. El mateix passa amb *sigut* enfront de *estat*. Per bé que, en la pràctica, les que prevalen són *eres* i *sigut*, enfront de les que prevalien en el model de la *Guia*.

h) En les obres de l'AVL, els verbs acabats en *-eure* tant poden dur una *i* antihiàtica (*traiem*, *traieu*, *traient*) com no dur-la (*traem*, *traeu*, *traent*). Amb tot, tal com passa també en la *Guia*, les formes preferents són les que duen la *i* antihiàtica.

i) Deixen de ser informals per a l'AVL, i a diferència de la *Guia*, les solucions *vullc* i *vullga* del verb *voler*. Fins i tot, la solució *vullga*, que s'equipara amb *vulga*, és la que predomina en el model institucional.

j) També deixen de ser informals per a l'AVL les solucions dels verbs irregulars velaritzats de la tercera conjugació (*cullc*, *cullga*, *fuihc*, *fuihga*), formes no assumides per la *Guia*. Val a dir, però, que l'AVL manté com a prioritàries les solucions convergents (*cull*, *culla*, *fuih*, *fuija*).

k) L'AVL tampoc no considera informals les desinències *-am*, *-au* dels verbs irregulars de la segona i la tercera conjugació: *vingam*, *vingau*. Aquestes formes

no són admeses en registres formals per la *Guia*. Ara bé, l'AVL continua priorititzant les solucions convergents: *vinguem, vingueu*.

l) L'AVL considera primàries les formes de *-indre* en verbs com *tindre* o *vin-dre*, a diferència de la *Guia*, que preferia *tenir* o *venir*.

3. En la sintaxi, les diferències entre la doctrina gramatical de l'AVL i la *Guia* consisteixen, per un costat, en un canvi de criteri en les preferències en els registres formals; i, per un altre, en l'acceptació, per part de l'AVL, com a secundàries de solucions vistes tradicionalment com a informals. En el cas del canvi de preferències, podem esmentar:

a) La prioritització del quantitatiu *molt* sobre *gaire*, en entorns sintàctics negatius i interrogatius (*No treballa molt*).

b) La tendència a la supressió de la negació *no* amb termes de polaritat negativa anteposats (*Mai ho explicarà*).

c) L'adopció com a primària de la forma *u* sobre *un* com a pronom indefinit (*Si vol millorar, u ha d'esforçar-se més*).

d) L'assumpció que *prou* expressa també els valors assignats a *bastant*.

En el cas de l'elevació a formals secundàries de solucions tradicionalment informals, tenim:

a) L'ús de la preposició *a* davant d'un complement directe format per un nom propi (*He conegut a Pere*).

b) L'extensió de l'ús de la preposició *en* a locatius físics que duen un article definit (*en el carrer*).

c) El manteniment dels règims preposicionals amb *en* i *amb* davant d'infinitiu (*Confiar en acabar-ho, Amençar-lo amb denunciar-lo*).

d) L'ús de *per a* + infinitiu amb verbs agentius (*Treballa molt per a viure millor*).

e) La utilització del futur amb valor de probabilitat (*Ara seran les quatre*).

f) La concordança del verb *haver-hi* amb el sintagma nominal que l'acompanya (*Hi han tres cotxes*).

4. ACTUACIONS I REFLEXIONS DAVANT DEL PLURICENTRISME

Part d'aquestes diferències normatives s'han pogut reduir gràcies a la nova orientació metodològica de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016) de l'IEC (cf. Cabré, 2016). Aquesta nova obra, generosa amb la descripció i amb referències contínues a la variació funcional i la variació geogràfica, ha aconseguit integrar gran part de les dissidències que hi havia entre l'AVL i l'IEC. Però, encara en queden per resoldre (cf. Ramos, en premsa).

De fet, la falta de cooperació interinstitucional en el període que va de la creació de l'AVL a la publicació d'aquesta gramàtica de l'IEC va deixar desconcertats els usuaris del País Valencià, que, tot i haver assumit la capacitat legislativa en matèria lingüística de l'AVL, se sentien també còmodes conservant el seu vincle amb l'IEC. El moment més crític en aquest període va ser quan l'IEC va proposar canvis en l'ortografia (IEC, 2017) sense consensuar-los amb l'AVL.

Però convé dir que, en els darrers dos anys, hi ha hagut una voluntat de cooperació entre les dues institucions que ha començat a tenir els seus efectes. De fet, la creació d'una comissió interinstitucional, el mateix any 2017, ha permès, com a primer pas, l'acceptació per part de l'AVL de les modificacions ortogràfiques (en diferents sessions plenàries del 2018 i del 2019). Aquesta comissió, i comissions futures, hauran de treballar també perquè les divergències normatives pendents de resoldre, fonamentalment de tipus morfològic i sintàctic (i també, cal dir-ho, de tipus lèxic), acaben desapareixent a través d'un reconeixement mutu de les prescripcions fixades per cada institució.

Amb tot, no volem acabar sense reflexionar al voltant del fet que l'assumpció mútua de l'especificitat lingüística territorial, amb un increment del polimorfisme i amb l'assumpció del pluricentrisme, no està exempta de problemes, tant des d'un punt de vista de l'aplicació i l'ensenyament de la norma, com des d'una perspectiva de la cohesió de la comunitat lingüística catalanoparlant.

De fet, ens trobem amb la necessitat d'augmentar esforços en les explicacions i les descripcions de la normativa a l'ensenyament, que ha deixat de ser una dicotomia simple entre correcte i incorrecte. En aquest sentit, val a dir que l'assumpció d'aquesta major complexitat de la norma no sempre és ben assimilada per l'usuari. La nostra experiència com a professor i com a membre de comissions examinadores de coneixement de llengua ens indica que, a l'hora de contestar un examen, augmenta la incertesa sobre què és vàlid i què no. Aquesta incertesa, a més, pot anar en augment si no es treballa també pel consens entre els centres codificadors. Tot plegat afecta així mateix la tasca dels assessors lingüístics i de les persones encarregades d'elaborar i de corregir exàmens, que es poden veure involucrats, segons com apliquen o segons quin organisme normatiu facen prevaldre, en casos de reclamacions o, fins i tot, d'impugnacions per part dels examinands, que poden arribar a la justícia civil.

Per un altre costat, la major flexibilitat que proporciona la descripció de la normativa, si bé és cert que ha resultat útil per a desactivar conflictes identitaris, no s'ha de deixar sense control. De fet, una selecció interessada de les opcions formals secundàries, o un esbiaixament en la consideració de què és formal i què no ho és, pot desembocar en la promoció de models lingüístics excessivament regionals i personals (Pradilla, 2015).

També caldrà vigilar, finalment, les inèrcies institucionals d'afavorir únicament les opcions polimòrfiques més pròximes al territori que representen, fet que pot anar en sentit contrari de l'establiment d'un desitjat model estàndard composicional vàlid, i necessàriament consensuat, per a tota la comunitat catalanoparlant.

JOAN-RAFAEL RAMOS
Universitat de València

BIBLIOGRAFIA

- AUER, Peter (2014). «Enregistering pluricentric German». A: SOARES DA SILVA, Augusto (ed.). *Pluricentricity: Language Variation and Sociocognitive Dimensions*. Berlín; Boston: De Gruyter, p. 19-48.
- AVL (2006) = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006). *Gramàtica normativa valenciana*. València: AVL. També disponible en línia a: <<https://www.avl.gva.es/documents/31987/65233/GNV>> [Consulta: 25 setembre 2019].
- (2014) = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2014). *Diccionari normatiu valencià*. València: AVL. També disponible en línia a: <<http://www.avl.gva.es/lexicval/>> [Consulta: 25 setembre 2019].
- (2016) = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2016). *Gramàtica valenciana bàsica*. València: AVL. També disponible en línia a: <<https://www.avl.gva.es/documents/35882/40728/GVB.pdf/5f11842c-9b6c-4909-8a91-cfc115aec30f>> [Consulta: 25 setembre 2019].
- CABRÉ, Maria Teresa (2016). «De la descripció a la norma: el model de llengua de l'Institut d'Estudis Catalans». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC, p. XII-XV.
- CLYNE, Michael (1991a). *Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations*. Tübingen: De Gruyter Mouton.
- (1991b). «German as a pluricentric language». A: CLYNE, Michael (ed.). *Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations*. Tübingen: De Gruyter Mouton, p. 117-147.
- COSTA, Joan (2008). «Sobre el discurs normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans». Disponible en línia a: <<https://repositori.upf.edu/handle/10230/20018>> [Consulta: 20 gener 2020].
- (2020). «Compositionality, pluricentricity and pluri-areality in the Catalan standardisation». A: CORTIJO, Antonio; MARTINES, Vicent (ed.). *History of Catalonia and Its Implications for Contemporary Nationalism and Cultural Conflict. Perspectives from History, Linguistics, Cultural Studies and Education*. Hershey, Pennsilvània: IGI Global, p. 182-197.
- DOLLINGER, Stefan (2019). *The pluricentricity debate on Austrian German and other Germanic Standard varieties*. Londres: Routledge.
- IEC (2016) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.

- IEC (2017) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2017). *Ortografia catalana*. Barcelona: IEC. També disponible en línia a: <https://www.iec.cat/llengua/documents/ortografia_catalana_versio_digital.pdf> [Consulta: 25 setembre 2019].
- IIFV (2002) = INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA (2002). *Guia d'usos lingüístics*. València: IIFV. També disponible en línia a: <<https://web.ua.es/iifv/Guiausos.pdf>> [Consulta: 25 setembre 2019].
- KRISTIANSEN, Gitte (2008). «Style-shifting and shifting styles: A socio-cognitive approach to lectal variation». A: KRISTIANSEN, Gitte; DIRVEN, René (ed.). *Cognitive Sociolinguistics: Language Variation, Cultural Models, Social Systems*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter, p. 45-88.
- (2014). «Introduction. Pluricentricity, language-Internal variation and Cognitive Linguistics». A: SOARES DA SILVA, Augusto (ed.). *Pluricentricity: Language Variation and Sociocognitive Dimensions*. Berlín; Boston: De Gruyter, p. 1-16.
- LEITNER, Gerhard (1991). «English as a pluricentric Language». A: CLYNE, Michael (ed.). *Pluricentric Languages: Differing Norms in Different Nations*. Tübingen: De Gruyter Mouton, p. 179-237.
- LÜDI, Georges (2014). «Communicative and cognitive dimensions of pluricentric practices in French». A: SOARES DA SILVA, Augusto (ed.). *Pluricentricity: Language Variation and Sociocognitive Dimensions*. Berlín; Boston: De Gruyter, p. 49-82.
- MARTINES, Josep; MONTROYA, Brauli (2011). «Monocentrism vs. Pluricentrism in Catalan». A: SOARES DA SILVA, Augusto; TORRES, Amadeu; GONÇALVES, Miguel (coord.). *Línguas Pluricêntricas: Variação Linguística e Dimensões Sociocognitivas*. Braga: Universidade Católica Portuguesa, p. 185-195.
- NADAL, Josep Maria (2015). «Language, Normative and Identity». A: SABATÉ, Flocel (ed.). *Conditioned Identities: Wished-for and unwished-for identities*. Berna: Peter Lang, p. 33-48.
- PRADILLA, Miquel Àngel (2015). *La Catalanofonia: Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística*. Barcelona: IEC.
- RAMOS, Joan-Rafael (2013). «Norma y variación lingüística: coincidencias y divergencias entre el español y el catalán». *Normas: Revista de estudios lingüísticos hispánicos* [València], 3, p. 127-159. Disponible també en línia a: <<https://ojs.uv.es/index.php/normas/article/view/4676>> [Consulta: 25 setembre 2019].
- (en premsa). «Variació lingüística i model de llengua: necessitat d'un pluricentrisme cooperatiu». A: MEISNITZER, Benjamin; MARTINES, Josep (ed.). *Canvi lingüístic, estandardització i identitat en català*. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
- SOARES DA SILVA, Augusto (ed.) (2014). *Pluricentricity: Language Variation and Sociocognitive Dimensions*. Berlín; Boston: De Gruyter.
- SOARES DA SILVA, Augusto; TORRES, Amadeu; GONÇALVES, Miguel (coord.) (2011). *Línguas Pluricêntricas: Variação Linguística e Dimensões Sociocognitivas*. Braga: Universidade Católica Portuguesa.